

Зашто је војвода Марко Миљанов пао у немилост књаза Николе¹⁾

(Из аустро-угарских поверљивих архива)

Неколико година по окупацији Босне и Херцеговине пребегео је из Црне Горе и настанио се у Тузли Петар Радоман, који је у Црној Гори вршио наводно дужност пограничног капетана. Радоман је одмах по доласку понудио своје услуге аустриским властима, које су му дозволиле не само да носи црногорско одело и оружје, него су му дале и леп комад земљишта са кућом за становање. Радоман је отишао из Тузле пред светски рат, па је 1914 год. обешен у Требињу, јер су га војне власти оптужиле да је био у вези са својим земљацима у Црној Гори и да је намеравао да побегне.

Године 1888, како се види из поверљивих аката, почео је тадањи књаз Никола убацивати у јавност извесне гласине о Марку Миљанову, па је Земаљска влада у Сарајеву затражила од свога окружног начелника у Тузли Анте витеза пл. Вуковића, да по тој ствари испита Радомана и да јави у каквим је односима стајао Марко Миљанов према књазу Николи.

Како је извештај Радоманов веома интересантан, а не упуштајући се у оцену истинитости наведених података, доносимо га у целисти:

„У смислу тамошњег брзојавног наређења бр. 273/1 рез. част ми је на основу саопштења Радоманових следеће врло понизно извести:

Војвода Марко Миљанов пореклом је из неугледне породице настањене у месту Медун племенске области Кучи, а има сада 60 до 65 година. Миљанов је створио себи име у време кад је област Кучи била још под турском влашћу, одакле је он ускочио и као вођа мање чете свуда где год је и кад год је могао деловаше у интересу Црне Горе за ослобођење свога завичаја.

Кад је Миљанов оставио свој завичај, пошла је с њим и његова породица, која се такођер стално настанила у Црној Гори.

Миљанов би 1862 год. постављен за кабадахију код књаза Николе и већ 1869 г. постаде чланом црногорског врховног суда и доби назив војводе, донекле као признање за своје раније заслуге и као устанички вођа и као жесток агитатор за ствар Црне Горе у албанском подручју које је граничило са Црном Гором и било још под турском влашћу.

¹⁾ Reg. Rth. Rtt. v. Vuković — Tuzla (Okružna oblast) br. 63 rez. 3/III 1888.

Године 1873 изврши Миљанов једно дело, које је још више повећало његов углед. Кад се једном, идући са Цетиња у Куче, упутио преко Подгорице, бивши храбр, изазове јавно на мегдан по јунаштву чувеног Турчина Мујчина Крнића. До мегдана није дошло, али Крнић ипак после неколико дана погибе од руке Пера Поповића, неког рођака Марковог, а по наговору самог Миљанова.

Тај чин је Поповић платио додуше главом са још десетак Црногораца, који се тада нађоше по трговачком послу у Подгорици, али сам чин, како је речено, још већма је дигао углед Марка Миљанова.

У то доба избише на црногорско-херцеговачко-албанској граници немири, а и сам црногорско-турски рат, када је поново војводи Марку Миљанову намењена велика улога. За време буне, која је претходила рату, он је жестоко агитирао на албанско-црногорској граници, а доцније постаде бригадир под командом Божа Петровића, књажевог рођака, који је заповедао трупима на јужном делу фронта. Други бригадир под командом Божа Петровића био је ратни министар Илија Пламенац. Марко Миљанов био је душа Петровићевих трупа, па се њему приписују сва дела која су те трупе извршиле. То је навукло Миљанову много зависти нарочито од стране бригадира и ратног министра Илије Пламенца који га је од тада почео да прогони.

Године 1877, за време примирја, нападе из заседе Марка Миљанова поп Илија Куч, син попа Спаха из Даниловграда, и на злочиначки начин га тешко рани из револвера.

Чим је Миљанов пао рањен, рекао је одмах да му је тај метак припремио Илија Пламенац, којег и јавно мишљење означи као зачетника убиства.

Поп Илија Куч би додуше ухапшен, али изјави да је тај препад извршио из освете ради неког одношаја којег је Миљанов имао са његовом сестром; али, како је сестра попа Илије била обична девојчура која је имала односе и са другима, послужила је та афера са Илијином сестром само као изговор. После истраге која је трајала три до четири месеца, пуштен је Илија из затвора, а и Миљанов је после неколико месеци прездравио од ране.

Године 1878 би Марко Миљанов именован бригадиром и окружним капетаном Подгорице — подручја која је тада припало Црној Гори — и остаде на томе положају до 1882 године. Те године изненада би смењен са положаја окружног начелника, што га је толико потресло да се непосредно после тога одрекао и бригадирског положаја.

То књаза Николу толико разјари да му је одузео наслов војводе и забранио народу да га у будуће зове војводом.

Миљанов донесе одлуку да оде из Црне Горе, па како беше наумио да прода и свој непокретни иметак, дође 1883 год. на Цетиње да затражи пасош за иностранство.

Књаз Никола забрани му да се изда пасош и изда наређење да га ако не буде хтео милом, силом врате кући.

Миљанов не хтеде у почетку да послуша књажевог наређења, али га наговори зет му Филип Петровић да послуша заповест кња-

жеву, те да тиме уштеди срамоту породици, ако би под стражом морао да буде спроведен кући.

Затим Филип Петровић оде књазу где се трудио да га измири са Миљановом истакавши при томе све његове заслуге и нагласивши књазу, да ће, ако Миљанов крене из Црне Горе, одмах и он са целом својом породицом отићи из Црне Горе.

Миљанов се после тога, иако под строгом присмотром, примирио код куће, јер је знао да не може отићи и да ће ако то покуша бити силом спречен. Миљанов у току те године није вршио никакве дужности, нити га је књаз када примао.

Истом у лето 1887 кад је књаз Никола ишао у Антивари, сам позове Миљанова, па је изгледало да су се измирили, јер му је вратио титулу војводе и од тога времена, иако Миљанов није заузимао никаквог видног положаја, увек је био радо примљен и добро виђен на црногорском двору.

Радоман наводи, да му је сам Марко Миљанов причао, како му је разлог ради чега је 1882 године пао у немилост књажеву, посве непознат, јер је био свестан да није ништа рђаво учинио; знао је само то, да је у време кад је Србија проглашена краљевином, отишао из Подгорице брзојавни поздрав, чије је одашиљање њему у зло уписано.

Радоман даље прича, да није видео више Миљанова од онда кад је пао у немилост књажеву и кад му је причао тобожњи узрок те немилости, јер од 1883 г. па све до лане (1887) живљаше посве повучено код куће.

Како сам рекао, вели даље Радоман, породица Маркова постигла је велики углед само ради заслуга војводиних, чији је отац иначе био посве незапажен и неутицајан човек.

Војвода Марко стекао је тај углед тек за владе садашњег књаза Николе, јер је за владе књаза Данила био још млад човек и као тадашњав није био отпочео са активношћу.

Па и сам отац књаза Николе, војвода Мирко, волео је Миљанова и гледао у њему честита и ваљана човека.

Радоману није познат разлог ради чега је летос дошло до прилижења између књаза Николе и Миљанова, али ипак мисли да су то среди какви њему непознати политички мотиви, или што је књаз морао да се приклони жељи својих рођака, јер је, како је горе речено, Миљанов таст Филипа Петровића.

У пркос свега тога, мисли Радоман, неће моћи Миљанов ни књазу Николи ни Илији Пламенцу заборавити ни за какву награду тих срамота које су му нанели.

Радоман није знао ништа друго о Миљанову, нити му је било познато да је књаз Никола пустио у ток какве гласине о Миљанову”.